

Návrh metodiky hodnocení dopadu projektů železniční infrastruktury o na rovné příležitosti a nediskriminaci

Cíle metodiky

Cílem Metodiky hodnocení dopadu projektu OPD na rovné příležitosti a nediskriminaci (dále jen Metodika) je navrhnout praktický postup, který umožní posoudit, zda projekty staveb železniční infrastruktury zohledňují princip rovných příležitostí a nediskriminace. Za tímto účelem jsou definovány klíčová kritéria a prvky, jejichž přítomnost v záměru projektu a jeho následné realizaci snižují riziko diskriminace a podporují rovné příležitosti všech uživatelů dané železniční infrastruktury.

Cílová skupina

Metodika je určena zaměstnancům Ministerstva dopravy České republiky a podřízených organizací, kteří se podílí na procesu investiční výstavby a schvalování záměru projektů OPD.

Východiska pro stanovení výčtu klíčových kritérií

Zásadním vodítkem pro stanovení kritérií pro posuzování staveb jsou:

1. **Zákonné požadavky**

Skupina zákonných požadavků je dána legislativou týkající se bezpečnosti (požární, elektro apod.), interoperability (evropská a tuzemská legislativa) a souborem legislativních požadavků obsahující „Soupis aktiv“ na základě nařízení Komise EU č. 1299/2014 a 1300/2014. **Kontrola těchto prvků probíhá dle platné legislativy.**

Další zákonem stanovené požadavky jsou definovány směrnicí EU 2016/797 jako **TSI (Technical Specification for Interoperability)**. Součástí tohoto jsou požadavky týkající se osob s omezenou mobilitou PRM-TSI (*Persons with reduced mobility - technical specifications for interoperability*), které se týkají prvků informačního systému, bezbariérovosti a technických požadavků v prostorách pohybu cestujících. **PRM-TSI lze považovat zároveň za součást problematiky rovných příležitostí a nediskriminace zaměřených zlepšení přístupnosti železniční infrastruktury pro osoby s omezením schopnosti pohybu či orientace.** Do této skupiny můžeme v širším pojetí zahrnout také část seniorů a senierek, dětí či jedinců pečujících o závislé osoby. **Prvky PRM-TSI jsou zahrnuté do návrhu hodnotícího formuláře dopadu záměru projektu na rovné příležitosti a nediskriminaci (viz níže).**

2. **Horizontální priority**

Horizontální priority jsou oblasti stanovené EU jako klíčové pro rozvoj společnosti. Tyto priority jdou napříč všemi oblastmi a operačními programy a měly by být respektovány všemi žadateli o veřejné prostředky. V programovém období 2014—2020 musejí programy a projekty dodržovat dvě horizontální priority: udržitelný rozvoj a rovné příležitosti a nediskriminace. Pokud některé projekty mají negativní dopad na životní prostředí nebo zhoršují postavení znevýhodněných skupin obyvatel, nebudou v rámci Evropských strukturálních a investičních fondů podpořeny.

udržitelný rozvoj

Podle § 6 zákona č. 17/1992 Sb. je udržitelný rozvoj „*takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů*“. V širším pojetí jde o dosahování rovnováhy mezi ekonomickou, sociální a environmentální oblastí. Dle čl. 8 nařízení Evropského parlamentu a rady EU č. 1303/2013 jsou cíle fondů ESI sledovány v souladu se zásadou udržitelného rozvoje a prosazováním cíle Unie zachovat a chránit životní prostředí a zlepšovat

jeho kvalitu, jak je stanoveno v článku 11 a čl. 191 odst. 1 Smlouvy o fungování EU, při zohlednění zásady „znečišťovatel platí“. **Kontrola dopadu záměru projektu na udržitelný rozvoj probíhá u relevantních staveb zejména v rámci Posuzování vlivu na životní prostředí (Environmental Impact Assessment - EIA).**

Rovné příležitosti

Dle čl. 7 nařízení Evropského parlamentu a rady EU č. 1303/2013 členské státy a Komise zajistí zohlednění a podporu rovnosti žen a mužů a začlenění hlediska rovnosti pohlaví po celou dobu přípravy a provádění programů, a to i v souvislosti s monitorováním, podáváním zpráv a hodnocením. Dále členské státy a Komise přijmou vhodná opatření, aby během přípravy a provádění programů nedocházelo k diskriminaci na základě pohlaví, rasového nebo etnického původu, náboženského vyznání nebo víry, zdravotního postižení, věku nebo sexuální orientace. Po celou dobu přípravy a provádění programů je zejména třeba zohlednit dostupnost pro osoby se zdravotním postižením. V širším pojetí a chápání projektů financovaných z fondů EU se však rovné příležitosti vztahují také na další skupiny ohrožené sociálním vyloučením: imigranty a azylanty, dlouhodobě nezaměstnané, osoby s nízkou kvalifikací nebo bez kvalifikace, osoby z obtížně dopravně dostupných oblastí, drogově závislé, propuštěné vězňe a absolventy škol.¹ V rámci tohoto je třeba se zaměřit se na oblasti relevantní v provozování železnice v ČR, především na zvýšení bezpečnosti cestujících, odstranění bariér a usnadnění přístupu k cestování pro osoby pečující o malé děti, starší jedince a zdravotně postižené či na dostatečné zajištění navazující infrastruktury a dopravního systému. **Kontrola zohlednění prvků rovných příležitostí a diskriminace v současnosti probíhá v omezené míře.** Z tohoto důvodu byl vytvořen návrh hodnotícího formuláře, který usnadní uchopení této horizontální priority. Formulář obsahuje prvky stavby, které podporují rovné příležitosti a nediskriminaci a navrhuje způsob, jak posoudit dopad jak záměru projektu, tak již realizované stavby na tuto oblast.

V rámci této aktivity a v souvislosti s již navrhovanými změnami směrnice V-2/2012 navrhujeme doplnění této směrnice o bod týkajícího se naplňování horizontálních priorit a požadavků na zohlednění TSI PRM (*Persons with reduced mobility – technical specifications for interoperability*) vč. odhadu výše nákladů souvisejících s provedením opatření zajištění horizontálních priorit, a to v každém zpracovaném záměru projektu.

Postup hodnocení dopadu OPD projektů na rovné příležitosti a nediskriminaci

Za účelem zjednodušení posouzení dopadu na rovné příležitosti a nediskriminaci byl vytvořen hodnotící formulář, který může sloužit jako kontrolní seznam prvků podporující rovné příležitosti a nediskriminaci. Tento hodnotící formulář lze použít jak ve fázi hodnocení záměru projektu – viz *Hodnotící formulář záměru projektu* (posouzení, zda projekt splňuje všechny náležitosti stanovené pro projekty žádající o podporu z Evropských strukturálních a investičních fondů), tak ve fázi monitorovací, kdy je potřeba zhodnotit, zda realita odpovídá záměru projektu a zda jsou přítomny prvky zásadní pro rovné příležitosti a nediskriminaci – viz *Hodnotící formulář projektu po jeho realizaci*. Součástí hodnocení dopadu záměru projektu či jeho realizace na rovné příležitosti a nediskriminaci by mělo být vyjádření podílu z předpokládaných či vynaložených celkových nákladů, které na prvky pozitivně ovlivňující tuto horizontální prioritu. Požadavek na specifikaci těchto ekonomické aspektů by měl být součástí navrhovaných doplnění směrnice V-2012 (příslušná změna).

¹ <https://www.dotaceeu.cz/cs/Evropske-fondy-v-CR/Informace-o-fondech/Horizontalni-priority>

Při kontrole projektu po realizaci je třeba provést vizuální kontrolu nádražních a přednádražních prostor, přístupových komunikací obecně a zjistit přítomnost prvků uvedených v hodnotícím formuláři. Pro zhodnocení stavby z hlediska zvýšení bezpečnostních prvků je žádoucí provést kontrolu nejen v době nejvyšší kapacitní vytíženosti, ale i v dopravních sedlech. Požadavek na odstranění fyzických bariér a zlepšení přístupu je již řešen v rámci zákonem stanovených prvků stavby dle PRM-TSI. Pro zjednodušení formuláře a zamezení dvojího hodnocení stejných prvků byl aspekt bezbariérovosti v hodnotících formulářích ponechán v rámci PRM-TSI a v oblasti horizontálních priorit se hodnocení již na tyto prvky nezaměřuje, ačkoliv jsou zásadní součástí zlepšení rovných příležitostí a nediskriminace. Pro zamezení dvojího hodnocení stejného aspektu (PRM-TSI) a je žádoucí komunikace se zadavatelem projektu a hodnotícím subjektem. Hodnocení úspěšnosti projektu z hlediska naplnění horizontálních priorit zároveň nezpochybnuje hodnocení stavby podle TSI a v rámci stavebního řízení. Výstupem hodnocení by mělo **být jednoduché a srozumitelné shrnutí, které komplexním způsobem posoudí záměr projektu** či realizovanou stavbu z praktického hlediska jejího užívání (např. nevhodné vyústění podchodu, zbytečně komplikovaná cesta osoby s omezenou pohyblivostí k výdeji jízdenek, ztížený přístup k informačnímu systému).

Požadované podklady pro posouzení

Pro hodnocení záměru projektu: Záměr projektu schválený Centrální komisí Ministerstva dopravy České republiky

Pro hodnocení projektu po jeho realizaci: Dokumentace skutečného provedení stavby

Závěrem

Cílem hodnocení dopadu projektů železniční infrastruktury OPD na rovné příležitosti a nediskriminaci není zaměřit se vyčerpávajícím způsobem na všechna klíčová kritéria a zdvojit stávající proces schvalování a následné kontroly. Jde o doplnění již funkčního procesu kontroly o prvky týkající se horizontální priority rovných příležitostí a nediskriminace a dosažení komplexního pojetí v posuzování staveb železniční infrastruktury. Úspěšná realizace stavby železniční infrastruktury, resp. její plnohodnotné využití do značné míry závisí na funkčním integrovaném dopravním systému, srozumitelné tarifní politice a vhodné navazující dopravní infrastruktury reagující na potřeby všech skupin jejich uživatelů. Posouzení této oblasti je nicméně nad rámec navrhovaného hodnocení.

Pro zefektivnění administrativy investičního procesu navrhuje zohlednit a postupovat v souladu s požadavky dodatku 2019/772 k nařízení Komise EU 1300/2014 na vytvoření tzv. „Soupisu aktiv“ (*Inventory of Assets*), jehož obsahem bude databáze železničních stanic a zastávek popsanych z hlediska identifikace překážek v přístupnosti železniční infrastruktury, poskytování praktických informací uživatelům a monitoringu a evaluace opatření vedoucích v tomto ohledu ke zlepšení. S ohledem na uvedené ustanovení je třeba určit do 9 měsíců od data vydání dodatku 2019/772 subjekt, který ve lhůtě 36 měsíců sestaví zmíněný Soupis aktiv vč. všech aktualizací, které nastanou během investiční činnosti na infrastrukturu.² V současné době

² Tento požadavek vzešel na základě prováděcího nařízení Komise EU ze dne 16.5.2019.

probíhá na železnici rozsáhlá investiční a stavební činnost, v rámci které dochází z hlediska přístupnosti železniční infrastruktury pro cestující ke zlepšení. Patříčné informace je třeba neprodleně aktualizovat ve vytvořené databázi tak, aby odpovídaly zmíněnému dodatku a jeho požadavkům.

Hodnoticí formulář záměru projektu

	Oblast	Základní prvky	Stávající stav		Očekávaný stav po realizaci projektu		Ekonomické aspekty
Zákonem stanovené prvky stavby – PRM-TSI	Informační systém	Informační tabule vhodně umístěné v prostoru pro dobrou viditelnost s dostatečně velkým a čitelným písmem; funkční akustický informační systém pro nevidomé a slabozraké	Přítomnost zákonem stanovených prvků stavby v dané oblasti: · <i>Ano</i> · <i>Pouze zčásti</i> · <i>Ne</i>	Zdůvodnění hodnocení:	Dopad realizace projektu v dané oblasti: · <i>Zlepšení situace</i> · <i>Neutrální</i> · <i>Zhoršení situace</i>	Zdůvodnění hodnocení:	Předpokládaný podíl nákladů na uvedené prvky stavby v rozpočtu projektu:
	Bezbariérovost přehledné a jednoduché řešení pro osoby se sníženou schopností pohybu nebo orientace	Bezbariérové vstupy: zvedací rampy, šikmá schodišťová plošina, výtahy, výška nástupištní hrany 500 mm nad temenem kolejnice	Přítomnost zákonem stanovených prvků stavby v dané oblasti: · <i>Ano</i> · <i>Pouze zčásti</i> · <i>Ne</i>	Zdůvodnění hodnocení:	Dopad realizace projektu v dané oblasti: · <i>Zlepšení situace</i> · <i>Neutrální</i> · <i>Zhoršení situace</i>	Zdůvodnění hodnocení:	Předpokládaný podíl nákladů na uvedené prvky stavby v rozpočtu projektu:
	Technické požadavky v prostorách pohybu cestujících	Předepsaná výška schodišťových stupňů, vzdálenost madel, ukončení nástupišť, vodící pásy	Přítomnost zákonem stanovených prvků stavby v dané oblasti: · <i>Ano</i> · <i>Pouze zčásti</i> · <i>Ne</i>	Zdůvodnění hodnocení:	Dopad realizace projektu v dané oblasti: · <i>Zlepšení situace</i> · <i>Neutrální</i> · <i>Zhoršení situace</i>	Zdůvodnění hodnocení:	Předpokládaný podíl nákladů na uvedené prvky stavby v rozpočtu projektu:

Horizontální priority	Udržitelný rozvoj	Kontrola, zda záměr projektu vyhovuje environmentálním principům (např. podmínkám stanoveným v EIA)	Projekt vyhovuje stanoveným požadavkům: <ul style="list-style-type: none"> · <i>Ano</i> · <i>Pouze zčásti</i> · <i>Ne</i> 	Zdůvodnění hodnocení:	Dopad realizace projektu v dané oblasti: <ul style="list-style-type: none"> · <i>Zlepšení situace</i> · <i>Neutrální</i> · <i>Zhoršení situace</i> 	Zdůvodnění hodnocení:	
	Rovné příležitosti a nediskriminace: zvýšení bezpečnosti, odstranění bariér a vytvoření zázemí pro snadnější cestování starších osob, zdravotně postižených jedinců a jedinců pečujících o malé děti či jiné závislé osoby	Kamerový systém, osvětlené prostory bez tmavých zákoutí (možnost instalace zrcadel pro omezení slepých bodů), dostatek laviček a míst k odpočinku, toalety s odpovídající kapacitou a snadným přístupem pro všechny věkové kategorie vč. dětí, „family point“ - vhodný prostor k přebalení a nakrmení dětí dostupný mužům i ženám, <i>záchytná parkoviště „Kiss and Ride“</i>	Přítomnost základních prvků stavby v dané oblasti: <ul style="list-style-type: none"> · <i>Ano</i> · <i>Pouze zčásti</i> · <i>Ne</i> 	Zdůvodnění hodnocení:	Dopad realizace projektu v dané oblasti: <ul style="list-style-type: none"> · <i>Zlepšení situace</i> · <i>Neutrální</i> · <i>Zhoršení situace</i> 	Zdůvodnění hodnocení:	Předpokládaný podíl nákladů na uvedené prvky stavby v rozpočtu projektu:
Celkové hodnocení projektu:			ZDAŘILÉ	MÉNĚ ZDAŘILÉ	NEZDAŘILÉ		

Hodnoticí formulář projektu po jeho realizaci

	Oblast	Základní prvky	Záměr projektu (ZP)		Stav po realizaci		Ekonomické aspekty
Zákonem stanovené prvky stavby – PRM-TSI	Informační systém	Informační tabule vhodně umístěné v prostoru pro dobrou viditelnost s dostatečně velkým a čitelným písmem; funkční akustický informační systém pro nevidomé a slabozraké	Přítomnost zákonem stanovených prvků stavby v dané oblasti: · <i>Ano</i> · <i>Pouze zčásti</i> · <i>Ne</i>	Zdůvodnění hodnocení:	Přítomnost stanovených prvků je se ZP: · <i>V souladu</i> · <i>Zčásti v souladu</i> · <i>V nesouladu</i>	Zdůvodnění hodnocení:	Vynaložené náklady na uvedené prvky stavby v rozpočtu projektu:
	Bezbariérovost přehledné a jednoduché řešení pro osoby se sníženou schopností pohybu nebo orientace	Bezbariérové vstupy: zvedací rampy, šikmá schodišťová plošina, výtahy, výška nástupištní hrany 500 mm nad temenem kolejnice	Přítomnost zákonem stanovených prvků stavby v dané oblasti: · <i>Ano</i> · <i>Pouze zčásti</i> · <i>Ne</i>	Zdůvodnění hodnocení:	Přítomnost stanovených prvků je se ZP: · <i>V souladu</i> · <i>Zčásti v souladu</i> · <i>V nesouladu</i>	Zdůvodnění hodnocení:	Vynaložené náklady na uvedené prvky stavby v rozpočtu projektu:
	Technické požadavky v prostorách pohybu cestujících	Předepsaná výška schodišťových stupňů, vzdálenost madel, ukončení nástupišť, vodící pásy	Přítomnost zákonem stanovených prvků stavby v dané oblasti: · <i>Ano</i> · <i>Pouze zčásti</i> · <i>Ne</i>	Zdůvodnění hodnocení:	Přítomnost stanovených prvků je se ZP: · <i>V souladu</i> · <i>Zčásti v souladu</i> · <i>V nesouladu</i>	Zdůvodnění hodnocení:	Vynaložené náklady na uvedené prvky stavby v rozpočtu projektu:

Horizontální priority	Udržitelný rozvoj	Kontrola, zda realizace projektu vyhovuje environmentálním principům (např. podmínkám stanoveným v EIA)	Projekt vyhovuje stanoveným požadavkům: · <i>Ano</i> · <i>Pouze zčásti</i> · <i>Ne</i>	Zdůvodnění hodnocení:	Přítomnost stanovených prvků je se ZP: · <i>V souladu</i> · <i>Zčásti v souladu</i> · <i>V nesouladu</i>	Zdůvodnění hodnocení:	X
	Rovné příležitosti a nediskriminace: zvýšení bezpečnosti, odstranění bariér a vytvoření zázemí pro snadnější cestování starších osob, zdravotně postižených jedinců a jedinců pečujících o malé děti či jiné závislé osoby	Kamerový systém, osvětlené prostory bez tmavých zákoutí (možnost instalace zrcadel pro omezení slepých bodů), dostatek laviček a míst k odpočinku, toalety s odpovídající kapacitou a snadným přístupem pro všechny věkové kategorie vč. dětí, „family point“ - vhodný prostor k přebalení a nakrmení dětí dostupný mužům i ženám, <i>záchytná parkoviště „Kiss and Ride“</i>	Přítomnost základních prvků stavby v dané oblasti: · <i>Ano</i> · <i>Pouze zčásti</i> · <i>Ne</i>	Zdůvodnění hodnocení:	Přítomnost stanovených prvků je se ZP: · <i>V souladu</i> · <i>Zčásti v souladu</i> · <i>V nesouladu</i>	Zdůvodnění hodnocení:	Vynaložené náklady na uvedené prvky stavby v rozpočtu projektu:
Celkové hodnocení realizace:			ZDAŘILÉ	MÉNĚ ZDAŘILÉ	NEZDAŘILÉ		